

Einstein elméletének magyarországi interpretátorai 1907–1945. Az új világkép hazai percepciója

Hungarian interpretators of Einstein theories 1907–1945 . Domestic perception of the new worldview

Gazda István CSc
MATI igazgató
tudomanytortenet@gmail.com

Initially submitted March 10, 2014; accepted for publication April 15, 2014

Abstract:

In the 20th century, the largest attention paid among the physics recognitions was that of the statements of Einstein, particularly his special and general relativity theories. Number of publications were published in connection with Einstein. Some of them were written by natural science researchers, physics teachers, others were experts interested in philosophy or writers. There were a number of interviews conducted with him by Hungarian journalists as well. Our bibliographical collection consists of the publications that were published between 1907 and 1945, and were written by Hungarian authors. Our bibliography is the result of a research conducted for numerous years.

Kulcsszavak: Albert Einstein, fizikatörténet (20. század), relativitáselmélet, bibliográfiák, interpretátorok

Keywords: Albert Einstein, history of physics (20th cent.), relativity theory, bibliographies, commentators

1907

Cikk

FARKAS, Julius: *Über das Postulat der Relativität.* = *Physikalische Zeitschrift* 8 (1907) pp. 169–171.

PALÁGYI, Melchior: *Naturphilosophische Vorlesungen über die Grundprobleme des Bewusstseins und des Lebens.* Charlottenburg, 1907. Günther. 312, [8] p.

1908

Könyv, könyvrészlet

ZEMPLÉN Győző: *Jegyzetek Einsteinról.* In: H. Poincaré: *Tudomány és föltevés.* Bp., 1908. K. M. Természettudományi Társulat. pp. 251–252.

1910**Cikk**

FARKAS Gyula: *Alapvetés az elektromosság és mágnesség folytonossági elméletéhez.* = Matematikai és Természettudományi Értesítő 28 (1910) pp. 1–25. – *Folytatását lásd 1911-nél!*

1911**Könyv, könyvrészlet**

MIKOLA Sándor: *A relativitáselmületről.* In: Mikola Sándor: *A fizikai alapfogalmak kialakulása.* Bp., 1911. Hornyánszky. pp. 403–404.

Cikkek

FARKAS Gyula: *Alapvetés az elektromosság és mágnesség folytonossági elméletéhez.* = Matematikai és Természettudományi Értesítő 29 (1911) pp. 771–809. – *Előzményét lásd 1910-nél!*

MIKOLA Sándor: *Az új physika.* = *Uránia* 12 (1911) No. 6–8. p. 261.

ZEMPLÉN Gyözö: *A relativitás elvéről.* = *Mathematikai és Fizikai Lapok* 20 (1911) pp. 331–347.

SELÉNYI, Paul: *Über Lichtzersteuung im Raume Wienercher Interferenzen und neue, diesen reziproke Interferenzerscheinungen.* = *Annalen der Physik* 35 (1911) pp. 444–460.

Selényi híres nagyszögű interferencia kísérlete.

1912**Cikk**

OLTAY Károly: *Az ingákkal való relatív gravitatio-mérések pontossága.* = *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 30 (1912) No. 5. pp. 843–875.

TOMITS Iván: *Adalékok a fekete sugárzás konstitutiójának kérdéséhez.* = *Mathematikai és Fizikai Lapok* 21 (1912) pp. 298–338. és klny.: Bp., 1913. 42 p.

1913**Könyv, könyvrészlet**

BAUMGARTNER Alajos: *A relativitáselmületről.* In: Baumgartner Alajos: *A fizika története.* Bp., 1913. Stampfel-féle Könyvkiadóhivatal. p. 145. (Tudományos zsebkönyvtár)

Cikkek

BERNHARD Zsigmond S. J.: *A relativitás elvéről.* = *Magyar Kultúra* 1 (1913) pp. 524–526.

STROPHANTUS [ROHONYI Hugó]: *A relativitás elvéről.* = *Szabadgondolat* 3 (1913) pp. 10–15.

1914**Könyvek, könyvrészletek**

PALÁGYI, Melchior: *Die Relativitätstheorie in der modern Physik.* Berlin, 1914. Reimer. 77 p.

PALATIN Gergely: *A relativitás elvének alapját alkotó Michelson-féle kísérlet.* In: A Pannonhalmi Főapátsági Főiskola Évkönyve az 1913–1914-iki tanévre. Pannonhalma, 1914. pp. 349–380.

RHORER László: *A relativitáselméletről.* In: Rhorer László: *Physika.* Egyetemi és főiskolai hallgatók számára. Bp., 1914. Universitas Könyvkiadó Társaság, p. 650.

Cikkek

ZEMPLÉN Győző: *A fényforrás mozgásának hatása a fényjelenségekre.* = *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 32 (1914) pp. 225–246.

ZEMPLÉN Győző: *A tér és az idő fogalma a relativitás elvének világításában.* = *Természettudományi Közlöny* 46 (1914) pp. 53–67. és ua.: *Magyar Filozófiai Társaság Közleményei* 15 (1914) pp. 35–50.

1915

Cikkek

SUTÁK József: *A Michelson-féle kísérlet elméleti következményei.* = *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 33 (1915) No. 1. pp. 104–113.

FARKAS Gyula: *Michelson negatív kísérletének magyarázatai.* = *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 33 (1915) No. 3–4. pp. 355–361.

1916

Cikkek

MENDE Jenő: *A Brown-féle mozgás.* = *Uránia* 17 (1916) No. 5. pp. 160–165.; No. 9. pp. 244–255.

ORTVAY Rudolf: *A. Einstein: Az általános relativitás elméletének alapvonalai.* = *Mathematikai és Fizikai Lapok* 25 (1916) pp. 147–154. [Recenzió.]

RYBÁR István: *A. Einstein és J. W. de Haas: Az Ampère-féle molekuláris áramok kísérleti kimutatása.* = *Mathematikai és Fizikai Lapok* 25 (1916) pp. 33–36. [Recenzió.]

SULEK József: *A relativitás elvének kérdéséhez.* (I. Grdin, Izvestija Jekaterinoslavskogo gornago instituta 1914. Jekaterinoslav.) = *Mathematikai és Fizikai Lapok* 25 (1916) pp. 44–53. [Recenzió.]

1918

Könyv, könyvrészlet

CSÁSZÁR Elemér: *A fekete sugárzás újabb elméleti és kísérleti vizsgálata.* Pápa, 1918.

Cikkek

CSÁSZÁR Elemér: *Planck sugárzási elméletének újabb módosítása.* = *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 36 (1918) pp. 373–396.

OLASZ Péter S. J.: *Az Einstein-féle gravitációs elmélet próbaköve.* = Természettudományi Közlöny 50 (1918) pp. 494–495.

1919

Cikkek

HATVANI Pál: *Kísérlet az expresszionizmusról.* = MA. Irodalmi és képzőművészeti folyóirat 4 (1919) No. 6. (jún. 1.)

MENDE Jenő: *A fény meggörbülése nehézségi erő hatására.* = Természettudományi Közlöny 51 (1919) p. 201.

MIKOLA Sándor: *A mindenség szerkezetére vonatkozó új felfogás igazolásáról.* = Uránia 20 (1919) pp. 76–78.

PEKÁR Dezső: *A Földön mozgó testek súlya.* = Természettudományi Közlöny 51 (1919) pp. 236–239.

Újsághír

Forradalom a természettudományokban. Einstein berlini fizikus megdöntötte Newton tételét. = Bécsi Magyar Újság [Bécs] 1 (1919) No. 18. (nov. 23.) p. 2.

1920

Könyvek, könyvrészek

CZUKOR Károly: *A relativitás elve.* Bp., 1920. Dick Manó. 112 p.

LAMBRECHT Kálmán: *Spengler (Oswald), Albert Einstein, Steinach (Eugen), Niels (Henrik) Bohr.* In: Pesti Hírlap Naptára az 1921. közönséges évre. Szerk.: Schmittely József. 31. évf. Bp., 1921. Légrády Testvérek. pp. 148–151.

SCHLESINGER, Ludwig: *Raum, Zeit & Relativitätstheorie.* Leipzig, 1920. 40 p.

SILBERMANN Jenő: *Történelmi felfogás és relativizmus.* Nagyvárad, 1920. Nagyvárad Napló. 55 p.

Cikkek

BALKÁNYI Béla: *Einstein felfedezése.* = Vasárnap [Bécs] 1 (1920) No. 9. pp. 5–7.

ERDŐDY Árpád: *Helyes-e a relativitás elmélete vagy sem?* = Pesti Hírlap 42 (1920) No. 217. (szept. 14.) p. 3.

EÖTVÖS Loránd: *Kísérleti kimutatása annak a nehézségi változásnak, amelyet valamely a szabályos alakúnak felvett Földfelületen keleti vagy nyugati irányban mozgó test e mozgás által szenved.* = Matematikai és Természettudományi Értesítő 32 (1920) pp. 1–28. – *A publikáció kapcsolódik Einstein általános relativitáselméletéhez. Előzménye: Eötvös Loránd: A Föld vonzása különböző anyagokra.* = Akadémiai Értesítő 1 (1890) pp. 108–110.

FELEKY Géza: *Einstein.* = Napkelet [Kolozsvár] 1 (1920) pp. 185–187. [A Világ 1920. szept. 21-i számából átvett közlemény.]

FÖLDI Mihály: *Végtelen huszadik század.* = A Hét 31 (1920) No. 23. pp. 341–342.

HOITSY Pál: Einstein elmélete a relativitásról. Vonatkozása a magyar tudományhoz. = Pesti Hírlap 42 (1920) No. 230. (szept. 29.) p. 3.

JOCL Béla: *Einstein a kultúra nézőszögéből.* = Napkelet [Kolozsvar] 1 (1920) pp. 372–375.

JUHÁSZ Gyula: *Margó.* = Szeged, 1920. szept. 30.

LENDVAI Rezső: *Einstein veszedelmes tévedései.* = Katholikus Szemle 34 (1920) No. 6. pp. 337–341.

M. S. [MIKOLA Sándor]: *Eddington tanár a nehézségről és a relativitás elvéről.* = Uránia 21 (1920) No. 1–3. pp. 42–43.

OLASZ Péter S. J.: *Az Einstein-féle gravitációs elmélet csillagászati igazolása.* = Természettudományi Közlöny 52 (1920) p. 48.

OLASZ Péter S. J.: *Einstein relativitásának bírálata.* = Természettudományi Közlöny 52 (1920) pp. 375–378.

OLASZ Péter S. J.: *Wiechert új elmélete a gravitációról.* = Természettudományi Közlöny Pótf. 52 (1920) p. 67.

PUTNOKY László: *A relativitás elve.* = Budapesti Szemle, 1920. Vol. 182. pp. 144–153.

SÓS Aladár: *A relativitás teoriája.* = Nyugat 13 (1920) II. No. 17–18. pp. 901–904. [Albert Einstein Über die specielle und die allgemeine Relativitätstheorie című írásáról.]

SZENES Béla: *Hogy is van az az Einstein-féle relativitás?* (Kávéházi beszélgetés). = Pesti Hírlap 42 (1920) No. 232. (okt. 1.) p. 3.

TANGL Károly: *A relativitásról. I–III.* = A Technikus 2 (1920–21) No. 5–6. pp. 89–99.; 2 (1920–21) No. 9–10. pp. 174–194.; 3 (1921–22) No. 2–3. pp. 37–48.

WODETZKY József: *Az 1919. május 29.-i napfogyatkozás és a relativitás.* = Természettudományi Közlöny 52 (1920) pp. 394–396.

Újsághírek

Tér és idő. = Vasárnapi Ujság 67 (1920) No. 20. pp. 236–237.

[*A magyar népbiztosokért! Politikai amnesztiát!*] = Világosság [Bécs], 1920. dec. 15. [*Einstein tiltakozásával.*]

1921

Könyvek, könyvrészek

CZUKOR Károly: *A relativitás elve.* 2. bőv. kiad.: Bp., 1921. Dick Manó. 112 p.

FENYVESI Andor: *Einstein relativitási elméletének lényegéről és jelentőségéről*. Debreczen, 1921. Hegedüs és Sándor ny. 16 p.

TANGL Károly: *A gravitáló és tehetetlen tömeg arányossága*. In: Tangl Károly: *Bevezetés a fizikába*. Bp., 1921. Pantheon. pp. 87–88. (A Pantheon ismerettára)

LENARD, Philipp: *Über Äther und Uräther*. I. Aufl. Leipzig, 1921. II. Aufl. 1922.; *Über Relativitätsprinzip. Äther, Gravitation*. III. Aufl. Leipzig, 1921.

Cikkek

BAUMGARTNER Alajos: *A relativitási elmélet*. = Új Magyar Szemle 22 (1921) No. 4. pp. 91–97

BIBÓ István, id.: *Az emberiség multjáról és jövőjéről*. = Társadalomtudomány 1 (1921) No. 1. pp. 115–135.

BOR Pál: *A mozgás ábrázolása*. = Nyugat 14 (1921) I. No. 4. pp. 322–324.

Cz. A. [Czakó Ambró]: *Könyvismertetés*. = Független Szemle 1 (1921) pp. 269–270. [Von P[ater] Theo Wulf S. J.: *Einsteins Relativitätstheorie*. Innsbruck, 1921. Verlagsanstalt Tyrolia. 86 p. kötetéről] [Recenzió.]

CSÁSZÁR Elemér: *A quantumelmélet főbb eredményei*. = Matematikai és Fizikai Lapok 28 (1921) pp. 38–53.; 29 (1922) pp. 96–103.

FÁJ Árpád: *Néhány szó a relativitás elméletéhez*. = Magyar Helikon, 1921. pp. 1178–1183.

HAUSER Ignác: *Az anyagi világ méretei Einstein szerint*. = Uránia 22 (1921) No. 5–10. pp. 43–44.

KARINTHY [Frigyes]: *Miről van szó? Új tudomány*. = Pesti Hirlap 43 (1921) No. 72. (ápr. 6.) p. 3.

KOMJÁTHY Aladár: *A relativitás elvéről*. = Nyugat 14 (1921) II. No. 21. pp. 1629–1633.

LAMBRECHT Kálmán: *Einstein és Harry Schmidt a relativitásról*. = Magyarság 2 (1921) júl. 17. p. 7.

LAMBRECHT Kálmán: *Három magyar tudós könyve*. = Magyarság 2 (1921) No. 207. (szept. 18.) p. 8. – [Madari-Kreybig Károly]: *A. Einstein, E. H. Schmitt und das Ende der »Philosophie«. Versuch einer Synthese von Carl Madary*. Berlin, 1921. Alberti-Verlag. 96 p. (Nyomt.: Bp.)

MÁRAI Sándor: *Einstein és Hauptmann*. = Kassai Napló 37 (1921) No. 209. (szept. 24.) pp. 2–3. és ua.: Bukaresti Kurir 1 (1921) No. 2. (okt. 2.) p. 6.

MOSZKOVSKY, Alexander: *Einstein*. = Jövő [Bécs] 1 (1921) No. 23. p. 7.

MURÁNYI Győző: *Einstein teóriái Franciaországban.* = Napkelet [Kolozsvár] 2 (1921) p. 768.

NAGY Lajos: *Beszélgetés Einsteinról. (Találkozásaim az antiszemitizmussal 2.)* = Mult és Jövő 11 (1921) No. 29. p. 5.

NEUBAUER Szilárd: *A relativitás elmélete.* = Uj Nemzedék, 1921. jan. 28. p. 2.

OLASZ Péter S. J.: *Könyvismertetés.* = Magyar Kultúra 8 (1921) pp. 302–303. [Einstein: A különleges és az általános relativitás elmélete. A nagyközönség számára. Ford.: Vámos Ferenc. Bp., 1921.] [Recenzió.]

OLASZ Péter S. J.: *Éter és óséter.* = Természettudományi Közlöny 53 (1921) pp. 299–230.

SZTOKAY Kálmán: *Uj világnézet?* = Uj Idők, 1921. pp. 110–111.

TIHANYI Márkus: *Einstein viszonylagosság (relativitás) elmélete és a keresztény világnézet.* = Katholikus Szemle 35 (1921) pp. 357–367.

VERESS Pál: *Einstein és Lénárd. Uj elmélet a relativitásról.* = Magyarság 2 (1921) No. 267. (nov. 27.) p. 11.

WODETZKY József: *A Merkur-perihélium mozgása és a relativitástan.* = Természettudományi Közlöny 53 (1921) pp. 281–284.

WODETZKY József: *A relativitás-elmélet és a Fraunhofer-féle vonalak eltolódása.* = Természettudományi Közlöny 53 (1921) p. 365.

Újsághírek

A modern Newton. = Világ 11 (1921) No. 4. (jan. 4.) pp. 3–4.

sz.: *Magyar tudós Einstein ellen. Lénárd Fülöp feltűnést keltő bírálata.* = Magyarság 2 (1921) No. 18. (jan. 23.) p. 4.

„Az emberiség egyik legjobb zsenije”. = Uj Kelet [Kolozsvár] 4 (1921) No. 132. p. 3.

Einstein cionista beszéde Berlinben. A palesztina-problemát csak a zsidók oldhatják meg. = Uj Kelet [Kolozsvár] 4 (1921) No. 148. (júl. 10.) p. 3.

Einstein elmondja, hogyan lett cionista. A nemzeti öntudat szükségessége. = Uj Kelet [Kolozsvár] 4 (1921) No. 139. (jún. 30.) p. 3.

Einstein ünneplése a manchesteri egyetemen. = Uj Kelet [Kolozsvár] 4 (1921) No. 132. (jún. 22.) p. 3.

Film készül a relativitásról. = Magyarság 2 (1921) No. 207. (szept. 18.) p. 8.

Film a relativitás elméletéről. = *Magyarság* 2 (1921) okt. 16. p. 9.

LAMBRECHT Kálmán: *Einstein gravitációs elmélete az Akadémiában. Farkas Gyula előadása.*
= *Magyarság* 2 (1921)

London ünnepi Einsteint. Lord Haldane üdvözlő beszéde. = *Uj Kelet* [Kolozsvár] 4 (1921)
No. 135. (jún. 25.) p. 2.

Méltatták Einsteint a francia akadémián. = *Uj Kelet* [Kolozsvár] 4 (1921) No. 235. (okt. 27.)
p. 5.

BEKE Manó előadása – *Einsteinről.* = *Budapesti Hirlap* 41 (1921) No. 286. (dec. 20.) p. 5.

Az MTI által kiadott híryanagból

- január 8.: *Einstein Prágában előadást tartott a relativitás elméletéről.*
- február 25.: *Einstein tanár március 8-án Amerikába utazik, hogy a Palesztinában felállítandó egyetem ügyében tartandó tárgyalásokon résztvegyen [sic!].*
- május 25.: *A lapok szerint Einstein tanár május 28-án Angliába megy, ahol különböző egyetemeken felolvasásokon fog tartani.*

1922

Könyvek, könyvrészek

SALAMON Ernő: *Bevezetés a relativitás elméletébe.* Oradea-Mare, 1922. Ny. n. 13 p.

SCHMIDT, Harry: *A relativitás tanának világszemlélete.* Ford. és előszóval ellátta: Sztrokay Kálmán. Bp., [1922]. Révai. 123 p. (A külső borítón: Einstein relativitás-elmélete.)

Cikkek

BEKE Manó: *Az Einstein-féle elmélet.* = *Nyugat* 15 (1922) I. No. 1. pp. 13–27.

FARKAS Gyula: *Einstein-féle gravitáció régi elméletből.* = *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 39 (1922) pp. 156–163.; ua. németül: *Mathematische und Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn*, 1922.

G. [GORKA Sándor]: *Az Einstein-féle relativitás-elmélet csillagászati bizonyítékainak bírálata.* = *Természettudományi Közlöny* 54 (1922) pp. 379–380.

LÁCZER István: *Einstein pályafutása és egyénisége.* = *Mult és Jövő* 12 (1922) No. 4. pp. 142–144. [A. Moszkowski Einstein-könyvéről.] [Recenzió.]

LOTHARIDES Géza: *Einstein és a filozófia ujjáébredése.* = *Magyar Irás* 2 (1922) pp. 111–115.

MENDE Jenő: *A Nobel-díj nyertesei.* = *Természettudományi Közlöny* 54 (1922) pp. 315–316.

OLASZ Péter S. J.: *A relativitás-elmélet váza és az Einstein-torony.* = Természettudományi Közlöny 54 (1922) pp. 363–364.

OLASZ Péter S. J.: *Einstein elmélete és a Kant-féle kriticizmus.* = Természettudományi Közlöny 54 (1922) Pótf. pp. 74–75.

ORTVAY Rudolf: *A Sagnac-kísérlet az általános relativitás elmélete szempontjából.* = Matematikai és Természettudományi Értesítő 39 (1922) pp. 314–323.

S. J. [SUTÁK József]: *Könyvismertetés.* = Athenæum 8 (1922) No. 1–3. pp. 74–77. [Joseph Petzoldt: *Die Stellung der Relativitätstheorie in der geistigen Entwicklung der Menschheit.* Dresden, Sibyllen-Verlag, 1921. 131 p.] [Recenzió.]

SZÁNTÓ Hugó: *Einstein a láthatáron.* = Tűz [Bratislava] 2 (1922) No. 1–3. pp. 43–46.

SZENDE Pál: *Az Einstein-féle elmélet történeti jelentősége.* = Nyugat 15 (1922) I. No. 2. pp. 117–125.

UJHELYI József: *Röpiratokat terjesztenek Einstein ellen. Az antiszemita német tanárok agitációja Einstein elméletei ellen.* = Uj Kelet [Kolozsvár] 5 (1922) No. 212. (szept. 26.) p. 5.

Újsághírek

Aki kétezerkétszáz évvel megelőzte Einsteint. = Pesti Napló 73 (1922) (máj. 19.) p. 4.

Rathenau, Harden és Einstein. Kiket ítélte halálra a német reakció. = Uj Kelet [Kolozsvár] 5 (1922) No. 144. (júl. 6.) pp. 1–2.

Beszélgetés Einstein feleségével. = Uj Kelet [Kolozsvár] 5 (1922) No. 146. (júl. 8.) p. 2.

Zsidó tudósok el akarják hárítani a német katasztrófát. Albert Einstein és Viktor Basch missziója. = Uj Kelet [Kolozsvár] 5 (1922) No. 152. (júl. 15.) p. 1.

Ludendorff és Einstein. = Uj Kelet [Kolozsvár] 5 (1922) No. 174. (aug. 9.) p. 1.

Ludendorff irányítja a német gyilkosságokat. Einstein elhagyta Németországot. = Uj Kelet [Kolozsvár] 5 (1922) No. 174. (aug. 9.) p. 5.

[*Angol és német orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlése.*] = Magyarország 3 (1922) szept. 24. p. 6.

Einstein. = Uj Kelet [Kolozsvár] 5 (1922) No. 250. (nov. 13.) p. 1.

A Nobeldíj [sic!] ez ideig nyertesei. = Ellenzék (Cluj-Kolozsvár) 43 (1922) No. 259. (nov. 16.) p. 4.

A relativitás elmélete filmen. = Keleti Ujság 5 (1922) No. 26. (nov. 19.) p. 8.

Einstein közérthetően. = Panoráma [Bécs] 2 (1922) No. 40. pp. 27–28.

Kik nyerték az idén a Nobel-díjat? = Vasárnap 2 (1922) No. 47. (nov. 19.) pp. 14–15.

Mit látott az Einstein-expedíció a Karácsony-szigeteken. = Uj Kelet [Kolozsvár] 5 (1922) No. 260. (nov. 25.) p. 3.

Az MTI által kiadott híryanagból

– március 20.: *A Times jelentése* szerint a francia természettudományi társaság meghívta Einsteint, hogy tartson előadás sorozatot...

- március 29.: *Einstein tanár ma* résztvesz a [francia] tudományos akadémia ülésen és előadást is fog tartani.

– május 19.: *A Nemzetek Szövetsége* kitűnőségekből álló tanácsot választott (ennek lett tagja A. Einstein is).

– július 15.: *Kiváló német férfiak, köztük Einstein tanár*, felhívást intéztek a szovjet kormányhoz a vádlott szocialforradalmárok érdekében.

– november 10.: *A svéd tudományos akadémia elhatározta*, hogy az 1921. évi fizikai Nobel-díját Einstein Albert tanárnak adományozza az elméleti fizika terén végzett munkálataiért, főleg pedig a fotovillamossági hatás törvényének felfedezéséért.

– december 11.: *V. Gusztáv király vasárnap ünnepélyesen szétosztotta a Nóbél-díjakat*. A díjaknak csak három nyertese jelent meg személyesen: Frederick Soddy tanár (Angolország), Niels Bohr tanár (Dánia) és dr. William Aston (Angolország). Mivel Einstein tanár és Jacinto Benevente az ünnepélyen nem jelenhettek meg, díjaikat átadták hazájuk követének.

1923

Könyvek, könyvrészletek

BERGSON, Henri: *Tartam és egyidejűség. Hozzászólás Einstein elméletéhez*. A második kiadás után ford. és az előszót írta: Dr. Dienes Valéria. Bp., 1923. Pantheon Irodalmi Intézet. 172 p. (A Pantheon ismerettára)

PÉCSI Gusztáv: *Einstein relativitási elméletének bírálata*. Bp., 1923. A szerző kiad. Stephaneum ny. 76 p.

WODETZKY József: *A relativitástan csillagászati bizonyítékainak kritikája*. In: A Szent István Akadémia Mennyiségtan-, Természettudományi Osztályának Felolvasásai 1 (1923) No. 8. és klny. Bp., 1923. 21 p.; ua. németül: *Astronomische Nachrichten*, 1922.

Cikkek

CSÁSZÁR Elemér: *A Planck-féle formula vizsgálata fényelektromos úton* (Than Károly-díjjal jutalmazott munka). = *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 40 (1923) pp. 16–29.

DIENES, Paul [Pál]: *Sur la théorie électromagnétique relativiste*. = *Comptes Rendus* 176 (1923) pp. 238–241.

FÉNYES Samu: *Jegyzetek Einstein elméletéhez*. [1]. A csalfa matematika. + 2. A rengeteg nagy s a rengeteg kicsi. + 3. A Kátyu. + 4. Az az ármányos koordináta rendszer. + [5]. A

régiak relativitási elve. + [6]. A különleges relativitási elv. + [7]. Az idő viszonylagos volta. + [8]. A téridő. + [9]. A gravitáció. + [10]. Az egyetemes relativitás elve. + [11]. Következtetések és bizonyítékok. + [12]. Hatása a világszemléletre. = Diogenes 1 (1923) No. 2. pp. 18–21.; No. 3. pp. 18–21.; No. 4. pp. 17–20.; No. 5. pp. 13–18.; No. 6. pp. 17–20.; No. 7. pp. 11–14.; No. 8. pp. 13–16.; No. 9. pp. 4–7.; No. 10. pp. 18–21.; No. 11. pp. 13–17.; No. 12. pp. 19–23.; No. 13. pp. 3–7.

HOLLÓ Márton: *Einsteinékkal [sic!] Kínában. Egy magyar művészasszony élményei.* = Mult és Jövő 13 (1923) aug.–szept. pp. 235–237.

m. s. [MÁRAI Sándor]: *A papiros-ravatalon.* = Kassai Napló 39 (1923) No. 133. (jún. 14.) p. 5.

OLASZ Péter S. J.: *Einstein a Galilei-pörről s a hívő természettudósról.* = Magyar Kultúra 10 (1923) pp. 476–477. [A. Moszkowski Einstein-könyvéről.] [Recenzió.]

OLASZ Péter S. J.: *A relativitáselmélet és a nagyközönség.* = Magyar Kultúra 10 (1923) pp. 585–594.

PÁLYI Ede: *Einstein.* = Világ 14 (1923) dec. 2. pp. 3–4.; CSÉCSY Imre: *Einstein. Megjegyzések Pályi Ede cikkéhez.* = Világ 14 (1923) dec. 14. pp. 2–3.

PEKÁR Dezső: *A tehetetlenség és a gravitáció arányossága.* = Természettudományi Közlöny 55 (1923) 1–4. pótfüz. pp. 35–43.

RÉVÉSZ Andor: *Einstein, az ember. (Naplóból).* = Világ 14 (1923) [Cikk-kivágat Révész Andor hagyatékában.]

SCHWARZ EGGENHOFER Artúr: *Néhány szó a „relativitáselmületről”.* = Magyar Kultúra 10 (1923) pp. 677–680.

SZOLNOKI Imre: *Eötvös Loránd báró utolsó felfedezése.* = Világ 14 (1923) No. 6. (jan. 10.) p. 6. [Einsteinről is.]

WODETZKY József: *Mekkora a világ terjedelme?* = Természettudományi Közlöny 55 (1923) p. 56.

Újsághírek

Einstein megveti alapját a jeruzsálemi héber egyetemnek. A tudóst ünneplik Palesztinában. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 3. (febr. 21.) p. 4.

A madridi egyetem díszdoktorává választotta Einstein professzort. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) márc. 7. p. 2.

Einstein Madridban. = Világ 14 (1923) No. 57. (márc. 11.) p. 1.

Einstein új elméletet fedezett fel. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 27. (márc. 21.) p. 4.

w. g.: *Postás, kalauz, akik Einsteint tanulják.* = Világ 14 (1923) No. 65. (márc. 21.) p. 6.

Az Einstein-elmélet bírálata. = Világ 14 (1923) No. 71. (márc. 28.) p. 5.

Lénárd professzor. = Világ 14 (1923) No. 87. (ápr. 18.) pp. 1–2.

Einstein elméletét igazolták. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 51. (ápr. 21.) p. 4.

Einstein beszámol palesztinai útjáról. A zsidó gyarmatosítás rövidesen sikerülni fog. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 51. (ápr. 27.) p. 4.

Albert Einstein. = Világ 14 (1923) No. 122. (jún. 2.) p. 1.

Miért hagyta ott Einstein a Népligát. Az igazi béke útja. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 136. (aug. 4.) pp. 1–2.

Einstein koncepciójának műhelyéből. A nagy tudós életútja. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 168. (szept. 11.) pp. 11–12.

Einstein ismét emigrált. = Uj Kelet [Kolozsvár] 6 (1923) No. 219. (nov. 19.) p. 1.

Az MTI által kiadott híryanagból

– február 9.: *A Times jelenti Jeruzsálemből,* hogy Einstein tanár az ottani zsidó egyetemen előadást tartott a relativitásánról.

– március 22.: *Einstein tanár, Japánból hazautaztában, néhány napig Zürichben tartózkodik.* A Népszövetség titkárságához intézett levelében bejelentette a szellemi együttműködés bizottságából való kilépését. Levelében megállapítja, hogy az utóbbi időben arra a szilárd meggyőződésre jutott, hogy a Népszövetségben nincs meg sem a kellő erő, sem a kellő jóakarát faladatai teljesítésére. Komoly pacifista részére ezért nem tartja helyesnek, hogy bármely kötelék is fűzze a Népszövetséghez. Ezért az a kérése, hogy nevét a bizottság tagjainak jegyzékéből töröljék. (Április 23.: Bergson indítványára Lorenz hollandiai fizikust választották be a szellemi együttműködés nemzetközi bizottságába.)

– június 30.: *Ludendorff tanár, a potsdami asztrofizikai obszervatórium igazgatója,* a mexikói kormány meghívására Mexikóba utazik, hogy a szeptember 10-i napfogyatkozás alkalmával felülbírálja az Einstein-féle relativitási elmélet helyességét.

– július 30.: *A berlini egyetem aulájában tartott tiltakozó gyűlésen,* melynek tárgya „Franciaország Ruhr-vidéki, rajnai és Saar-vidéki eljárása és az erkölcsi világ” volt, felolvasták Einstein tanár nyilatkozatát, amelyben Einstein hangsúlyozza, hogy mint ember és pacifista, aki mag van arról győződve, hogy Európa a mai gazdasági és technikai viszonyok között államközi jog- és hatalmi rend nélkül nem élhet meg, Franciaországnak a megszállt vidékeken tanúsított eljárását a legmélyebben sajnálja.

1924

Könyvek, könyvrészek

BEKE Manó: *Albert Einstein.* In: Lambrecht Kálmán (szerk.): *A gondolat úttörői.* Második sorozat. Bp., 1924. Dante. pp. 49–69.

BEKE Manó: *Relativitás*. In: Révai Nagy Lexikona. XVI. köt. Bp., 1924. Révai Testvérek. p. 147.

OLASZ Péter S. J.: *A relativitáselmélet mai állása*. In: Olasz Péter S. J.: Világproblémák és a modern természettudomány. Bp., 1924. Magyar Kultúra. pp. 34–43. (Katolikus kultúrkönyvtár VI.) (A mű teljes terjedelme: 92 p.)

PÉCSI Gusztáv: *A relativitás elméletének liquidálása. A Napsebesség kiszámítása*. Bp., 1924. A szerző kiad. A Szent István Társulat bizományában. Stephaneum ny. 258 p. (Ugyanaz németül: Regensburg, 1925. 299 p.)

VEKERDI Béla: *Tér és idő, és a relativitáselmélet filozófiai vonatkozásai*. In: Vekerdi Béla: Határproblémák a fizika és a filozófia köréből. Debreczen, 1924. Magyar Nemzeti Könyv- és Lapkiadó. pp. 29–32. (A mű teljes terjedelme: 32 p.)

WODETZKY József: *Relativitás-elmélet és csillagászat*. In: A Stella Csillagászati Egyesület Almanachja 1925-re. Bp., 1924. pp. 155–169.

Cikkek

Einstein a zsidó újjászületés szolgálatában. Beszélgetés Bécsben a világhírű tudóssal. = Uj Kelet [Kolozsvár] 7 (1924) No. 220. (szept. 27.) p. 1.

FÉNYES Samu: *A legfürgébb legény*. = Diogenes 2 (1924) No. 10. pp. 10–13.

FÉNYES Samu: *A mesterséges hideg*. = Diogenes 2 (1924) No. 19. pp. 14–16.

FÉNYES Samu: *Mi a fény?* = Diogenes 2 (1924) No. 29. pp. 17–19.

GÁL Vilmos: *Egy új Aetherelmélet kísérlete*. = Nyugat 17 (1924) I. No. 2. pp. 92–101.

GÁSPÁR Kornél: *Örök megújulás-e vagy világ vége?* = Nyugat 17 (1924) I. No. 5. pp. 336–345.

KISS Kázmér: *Könyvismertetés*. = Athenæum 10 (1924) No. 4–6. pp. 54–57. [H. Bergson: Tartam és egyidejűség. Fordította: dr. Dienes Valéria. Pantheon. Bp., 1923.] [Recenzió.]

M. POGÁNY Béla: *Rabevel*. = Nyugat 17 (1924). I. No. 10. pp. 756–759.

OLASZ Péter S. J.: *Magyar szerző Einstein ellen*. = Magyar Kultúra 11 (1924) pp. 52–53. [Pécsi Gusztáv 1923-ban megjelent könyvéről.]

WODETZKY József: *Könyvismertetés*. = Katholikus Szemle 38 (1924) p. 253. [Pécsi Gusztáv 1923-ban megjelent könyvéről.]

Újsághírek

Einstein professzor ismét tagja a népszövetségi kultúrbizottságnak. = Uj Kelet [Kolozsvár] 7 (1924) No. 135. p. 5.

Einstein Oroszországban. = Uj Kelet [Kolozsvár] 7 (1924) No. 193. (aug. 27.) p. 5.

Einstein Bécsbe érkezik. = Uj Kelet [Kolozsvár] 7 (1924) No. 216. (szept. 23.). p. 5.

Az MTI által kiadott híryanagból

– január 3.: Az a német expedíció, amely az Einstein-féle elmélet beigazolása érdekében Mexicóban volt, hogy a legutóbbi teljes napfogyatkozást megfigyelje, most érkezett vissza Berlinbe. Eredmények csak néhány hónap múlva várhatók.

1925

Könyv

PALÁGYI, Melchior: *Ausgewählte Werke*. Bd. III. Leipzig, 1925.

Összegyűjtött művei III. kötetének tartalmából:

Kritik der Relativitätstheorie (pp. 84–93.)

Lenard und Einstein (pp. 100–103)

Kopernikus und die Relativitätstheorie (pp. 104–113.) – *Ez eredetileg 1922-ben jelent meg.*

Das Weltbild der neuen Physik (pp. 129–146.) – *Ezen belül: Elektrizität und Relativismus* (pp. 141–146.)

Cikkek

BÁCS Imre: Az einsteini elmélet metafizikai jelentősége. = Magyar Jövendő, 1925. No. 1.

FÉNYES Samu: *A világ képe. A kettősség utolsó maradéka.* = Diogenes 3 (1925) No. 27. pp. 13–16.

FÉNYES Samu: *Rövid monista káté.* = Diogenes 3 (1925) No. 29. Függelék. pp. 1–48.

KUDAR János: *Az Einstein-féle színképeltolódás és a kvantumelmélet.* = Matematikai és Fizikai Lapok 32 (1925) pp. 80–91.

OLASZ Péter S. J.: *Einstein contra Kant?* = Pásztortűz 11 (1925) No. 12. p. 275.

OLASZ Péter S. J.: *A relativitás-elmélet és az abszolút létezése.* = Természettudományi Közlöny 57 (1925) p. 124.

OLASZ Péter S. J.: *Könyvismertetés.* = Magyar Kultúra 12 (1925) pp. 217–218. [Pécsi Gusztáv 1924-ben megjelent könyvéről.]

ORTVAY Rudolf: *A tér és idő problémája Kantnál és az exakt tudományokban.* = Athenæum 11 (1925) No. 1–3. pp. 20–30.

POLLÁK Antal: *A perpetuum mobile és a világ vége.* = Uj Idők 31 (1925) No. 6. (febr. 8.) pp. 134–136. – *A Merkúr pályamozgásának rendellenességeiről is, erre Einstein talált egy magyarázatot.*

RÁCZ Gyula: *A relativitás elmélete ötven sorban. Támadások Einstein tana ellen.* = Szocializmus 20 (1925) pp. 249–252.

ROTHSCHNEK Jenő: *A tehetetlenség és gravitáció felfedezői.* = Természettudományi Közöny 57 (1925) pp. 79–81.

SCHWARZ EGGENHOFER Artúr: *Könyvismertetés.* = Katholikus Szemle 39 (1925) No. 7. p. 448. [Kritika Pécsi Gusztáv 1924-ben megjelent „A relativitás elméletének liquidálása” c. könyvéről.]

S. I.: *Könyvismertetés.* = Az Élet 16 (1925) No. 13. p. 264. [Kritika Pécsi Gusztáv 1924-ben megjelent „A relativitás elméletének liquidálása” c. könyvéről.]

SZTRÓKAY Kálmán: *Végre meg lehet érteni az Einstein-elméletet.* = Uj Idők 31 (1925) No. 45. pp. 476–477.

TRIKÁL József: *Einstein elmélete bölcseleti szempontból. I–II.* = Religio, 1925. pp. 49–65, 137–161.

Újsághírek

Fénykép a nagyvilágból. Az amerikai Yale-Egyetem különleges készülékei, amelyekkel a minapi napfogyatkozás alkalmával az Einstein-féle relativitás-elméletet kívánták megfigyelésekkel ellenőrizni. = Uj Idők 31 (1925) No. 8. (febr. 22.) p. 183.

S. L.: *Einstein az indexen.* = Uj Kelet [Kolozsvár] 8 (1925) No. 157. (júl. 11.) p. 1.

Milyen lesz a jeruzsálemi egyetem új tanéve. = A Föld [Az Uj Kelet hetilapja] 2 (1925) No. 39. (okt. 16.) pp. 4–5.

Weizmann és Einstein lettek a jeruzsálemi héber egyetem vezetői. A jeruzsálemi egyetem új alkotmánya. = Uj Kelet [Kolozsvár] 8 (1925) No. 239. (okt. 20.) p. 4.

Einstein a jeruzsálemi egyetem jövőjéről. = A Föld [Az Uj Kelet hetilapja] 2 (1925) No. 46. (dec. 4.) p. 13.

Az MTI által kiadott híryanagból

– október 22.: *Berlinben Klebelsberg gróf* magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter látogatást tett a német tudományos testületek szövetségének otthonában, utána Harnack titkos tanácsos adott a magyar miniszter tiszteletére ebédet, amelyre a kiváló tudósok egész sora hivatalos volt, köztük Einstein tanár.

1926

Könyv, könyvrészlet

B. M. [BEKE Manó]: *Einstein elméletének bizonyítékai.* In: Az Est Hármaskönyve. 1926. A tudomány és technika haladása. Szerk.: Salusinszky Imre. [Bp., 1926.] Est Lapkiadó Részvénytársaság, Athenaeum R.-T. Könyvnyomdája. pp. 100–103.

Cikkek

AIGNER László: *Beszélgetés Einstein professzorral a Palais Royal árkádjai alatt.* = Az Est 17 (1926) No. 17. (jan. 22.) p. 4.

CSÁSZÁR Elemér: *A fényelektromos jelenség.* = Természettudományi Közlöny 58 (1926) pp. 472–481.

G. [GÖTZ Irén]: *Harc Einstein körül.* = Korunk 1 (1926) pp. 137–138.

LANCZOS, Kornel: *Zur Anwendung des Variationsprinzips in der allgemeinen Relativitätstheorie.* [1925. März.]. = Acta Litterarum ac Scientiarum Regiae Universitatis Hungaricae Francisco-Josephine. Sectio Scientiarum Mathematicarum. (A m. kir. Ferencz József-Tudományegyetem Tudományos Közleményei. Matematikai Tudományok). Tom. II. Szeged, 1924/1926. M. kir. Ferencz József Tudományegyetem Barátai Egyesülete. pp. 182–192.

M. J. [MENDE Jenő]: *A színeképvonalak relativisztikus eltolódása.* = Természettudományi Közlöny 58 (1926) pp. 180–181.

MENDE Jenő: *A relativitás elméletének újabb kísérleti ellenőrzése.* = Természettudományi Közlöny 58 (1926) No. 1–2. Pótfüzet. pp. 62–63.

POGÁNY Béla: *A relativitáselmélet kísérleti alapjairól.* = Matematikai és Fizikai Lapok 33 (1926) pp. 88–113.

POGÁNY, Béla: *Über die Wiederholung des Harres-Sagnachschen Versuches.* = Annalen der Physik 80 Band. 390. (1926) No. 2. pp. 244–256.

POGÁNY Béla: *A Harress-Sagnac-féle kísérlet megismétléséről. (Előzetes jelentés).* = Matematikai és Természettudományi Értesítő 43 (1926) pp. 155–176.

POGÁNY Béla: *A Harres-Sagnac-féle kísérlet megismétlése.* = Természettudományi Közlöny 58 (1926) 1–2. pótfüz. pp. 1–18.

SZENDE Pál: *A tudományok rendszere és a társadalmi rend.* = Századunk 1 (1926) No. 3. pp. 182–190.

WODETZKY József: *Bolyai János és a relativitási elmélet.* = Természettudományi Közlöny 58 (1926) p. 214.

Újsághírek

„A magányos emberek közössége üdvözli önt...”. *Einstein levele a 60 éves Romain Rollandhoz.* = Pesti Napló 77 (1926) febr. 9. p. 12.

Einstein a Keren Hajjeszódért. Aki hű a fajához, az hű marad államához. = A Föld [Az Új Kelet hetilapja] 3 (1926) No. 5. (márc. 1.) p. 29.

Működésben a héber egyetem. = A Föld [Az Uj Kelet hetilapja] 3 (1926) No. 7. (máj. 1.) pp. 6–7.

Az MTI által kiadott híryanagból

– január 14.: *London: a királyi csillagvizsgáló-társulat aranyérmét Einstein Albert tanárnak ítelték oda a relativitási teória felállításáért.*

1927

Könyv, könyvrészlet

TAKÁTS Sándor: *Newton, Einstein vagy Én? Az általános gravitáció, különös tekintettel a nehézségre, s a Föld tengelyforgásának jellegére.* Debrecen, 1927. Hegedűs és Sándor ny. 55 p.

Cikkek

FÉNYES Samu: *Atómcsinálás.* = *Diogenes* 5 (1927) No. 2. pp. 15–18.

FÉNYES Samu: *Az Einstein elmélet megrostálása. I–III.* = *Diogenes* 5 (1927) No. 7. pp. 17–20.; No. 8. pp. 16–19.; No. 9. pp. 16–19.

FÉNYES Samu: *A tudomány fejleményei.* = *Diogenes* 5 (1927) No. 9. pp. 5–8.

SZÉLL Kálmán: *Az egyatomú ideális gázok Einstein-féle quantumelmélete.* = *Mathematikai és Fizikai Lapok* 34 (1927) pp. 55–68.

Újsághírek

Einstein legegyszerűbb magyarázata a relativitásról. = *Az Est* 18 (1927) febr. 1. p. 9.

F. N.: *A zseni felesége. Edison és Einstein felesége nyilatkozik arról, milyen nehéz zseni hitvestársának lenni.* = *Az Est* 18 (1927) szept. 14. p. 13.

A kor vezető lángelméi: Einstein és Edison. = *Temesvári Hírlap* 25 (1927) No. 212. (szept. 21.) p. 9.

Az MTI által kiadott híryanagból

– március 3.: *Berlinben a radioaktív laboratóriumban két terjedelmes kutatást folytattak a fénykvantumokról szóló Einstein-féle elmélet kísérleti megvizsgálására.* A kutatás igazolta ezt az elméletet.

– november 15.: *Olasz lapszemle.* A híres antifascista zsidó, a relativista Einstein, abban az üzenetében, melyet a jeruzsálemi cionista egyetem megnyitása alkalmával az ottani zsidókhöz küldött, egyebek között így fejezi ki magát: Sajnos Európa egyetemei manapság nagy többségben valósággal tüzhelyei a sovinizmusnak és annak a vak tudatlanságnak, mely minden iránt megnyilatkozik, ami idegen mindennel szemben, amely egy tőlük különböző egyéniség jellegzetességét viseli magán.

1928

Könyv, könyvrészlet

GOITEIN Zsolt: *A relativitás philosophiája és a pszichologia methaphysikája*. 1. kiad. Bp., 1928. Comptoir. 38 p. [Utánnomásban is megjelent.]

Cikkek

„*Bízunk egymásban!*” – mondja Einstein professzor, a relativitás tanának világhírű képviselője. Beszélgetés Einstein tanárral a Népszövetségről, a német–francia közeledésről, Európa jövőjéről és – a diákságról. = Pesti Napló 79 (1928) jan. 3. p. 5.

HOLENDA Barnabás: *Tér és idő a modern fizikában*. = Természettudományi Közlöny 60 (1928) pp. 354–360.

SOMOGYI József: *Könyvismertetés*. = Athenæum 14 (1928) No. 3–4. pp. 179–182. [H. J. Mellin: Das Zeit-Raum-Problem und das Gravitationsgesetz. Helsinki, 1928.] [Recenzió.]

Az MTI által kiadott híryanagból

– február 4.: ...meg kell említeni, hogy a „*Nemzeti Újság*”, a „*Magyarság*” közlik a cionista és a német íróknak Bethlen miniszterelnökhöz intézett levelét, amelyben hangoztatják, hogy Hatvany Lajos „A megsebzett ország” című könyvével egész Európában felébresztette a Magyarország iránti szimpátiát, és remélik, hogy Magyarország ezt a szimpátiát nem fogja csökkenteni azzal, hogy Hatvany Lajost elítélje, A levelet aláírták Albert Einstein és mások.

1929

Könyv, könyvrészlet

GOITEIN Zsolt: *A relativitás elmélete, rövid ismertetése, kritikája és módosítása. Létezik-e a fény sebességénél nagyobb sebesség?* Tanulmány, érthetően a művelt közönség számára. Bp., 1929. A szerző kiad. Arany J. ny. 21 p.

Kopernikustól Einsteinig. In: A műveltség útja. XIII. köt. Bp., [1929.] Tolnai Nyomdai Műintézet és Kiadóvállalat R. T. pp. 317–318.

Cikkek

BEKE Manó: *Amit mindenkinek tudnia kell. Mi minden következik az einsteini relativitás-elméletből*. = Uj Idők 35 (1929) No. 50. pp. 711–712.

BEREND Pál: *Az ötvenesztendő Albert Einstein*. = Mult és Jövő 19 (1929) pp. 224–226.

ÉRDY Lajos: *Einstein relativitáselmélete és az általános relativizmus*. = Századunk 4 (1929) No. 3. pp. 135–146.

KARINTHY Frigyes: *Húzódj össze. Gondolatkísérlet á la Einstein*. = Pesti Napló 80 (1929) No. 245. (okt. 27.) p. 35.

LÁNCZOS Kornél: *A megmaradási elvek invariants fogalmazása az általános relativitás elméletében*. = Matematikai és Természettudományi Értesítő 46 (1929) pp. 554–572.

MENDE Jenő: *A Michelson-Morley-féle kísérlet megisméltése.* = Természettudományi Közlöny 61 (1929) No. 4. pótfüzet p. 152.

NOVOBÁTZKY Károly: *Einstein legújabb geometriája.* = Matematikai és Fizikai Lapok 36 (1929) pp. 57–69.

WIGNER Jenő: *Összetett rendszerek statisztikája az új quantum-mechanika szerint.* = Matematikai és Természettudományi Értesítő 46 (1929) pp. 576–583.

Újsághírek

Berlin ajándéka Einstein professzornak. = Népszava 57 (1929) No. 62. (márc. 15.) p. 13.

Einstein, a Cion-bölcse. = Korunk 4 (1929) p. 667.

Einstein, az érsek és a főrabbi... Sürgönyváltás az Istenhitről. = Szombat 2 (1929) No. 7. pp. 10–11.

LECACHE, Bernard: *Einstein Palesztinában. (Beszélgetés a nagy tudóssal a békéről és az igazságról. Einstein üzenete a magyaroknak.)* = Pesti Napló 80 (1929) dec. 8. p. 14.

Az MTI által kiadott híryanagból

– július 24.: *Náray-Szabó István* a berlini egyetem fizikai kollégiumának keretében előadást tartott a W. L. Bragg manchesteri tanár intézetében végzett kutatásairól. Az előadás során, amelyet a többi közt Einstein, Laue, Nernst és Planck professzorok is végighallgatták, és amelynek során Náray-Szabó a kristályok alkatának és az atomok belső alakulásának terén az utóbbi időben a röntgensugarakkal elért alapvető haladást fejtegette.

- november 21.: *Az Excelsior tudósítója beszélgetést folytatott Einstein tanárral, aki kijelentette, hogy Franciaország és Németország közeledése életkérdés Európa jövőjére nézve.*

1930

Cikkek

BEKE Manó: *A relativitás negyedszázada.* = Pesti Napló 81 (1930) dec. 2.

BEKE Manó: *Egy csodálatos csillag tanuságtétele Einstein mellett.* = Uj Idők 36 (1930) No. 38. pp. 352–353.

KARINTHY Frigyes: *Bravo, Shaw, úgy van, Einstein! Korszerű közbekottyánás.* = Pesti Napló 81 (1930) nov. 1. p. 37.

Újsághírek

Einstein professzor a szocializmus diadalát jósolja. = Népszava 58 (1930) nov. 16. p. 7.

Nehéz meginterjúvolni Einsteint. = Az Est 21 (1930) No. 248. (okt. 31.) p. 8.

PALÁSTI László: *Einstein előadásával kezdődött meg Berlinben az energia-világkongresszus.* = Magyar Hirlap 40 (1930) No. 139. (jún. 22.) pp. 11–12.

1931**Cikkek**

KISS Kázmér: *Einstein alapgondolata érthető-e középiskolai tudással?* = A rákospalotai Wágner Manó reálgymnázium Értesítője az 1930/31. tanévre. pp. 6–11.

MEDVE Miklós [GAÁL Gábor]: *Százán Einstein ellen.* = Korunk 6 (1931) pp. 468–469.

NAGY Béla: *A relativitásról.* = Fizikai és Kémiai Diadaktikai Lapok 2 (1931) pp. 147–151.

PÜNKÖSTI Andor: *Einstein-mithosz.* = Ujság 7 (1931) No. 55. (márc. 8.) p. 7.

SIKLÓS Ferenc: „*A papa már belenyugodott abba, hogy nem értjük meg soha...*” *Beszélgetés Einstein professzor lányával.* = Pesti Napló 82 (1931) jan. 18. p. 12.

WODETZKY József: *Könyvszemle.* = Stella 6 (1931) No. 3–4. pp. 107–111. [Gerold von Gleich: *Einsteins Relativitätstheorien und physikalische Wirklichkeit.* Leipzig. 1930.] [Recenzió.]

Újsághírek

Mik az okai és mikor lesz vége a mai gazdasági világválságnak? = Pesti Hírlap 53 (1931) No. 55. (márc. 8.) p. 3.

Miért nagy tudós Einstein? Beke Manó előadása. = Pesti Napló 82 (1931) No. 16. (jan. 21.) p. 6.

Ez a karikatúra tetszett Einsteinnek. Major Henrik karikatúrája. = Az Est 22 (1931) márc. 11. p. 8.

Shaw után Einstein. = Az Út 1 (1931) No. 8–9. p. 20.

Az MTI által kiadott hírből

– január 30.: *Einstein tanár a californiai csillagvizsgáló intézetben* kijelentette, hogy megfigyelései és számításai alapján a Nap sarkai melegebbek az Egyenlítőnél és szerinte ez a hőmérsékleti különbség magyarázza a ciklonoknak és a napfoltoknak a váltakozását és sűrű előfordulását.

– február 24.: *A Chicagói Magyar Klub tudományos előadásai* közül különösen kiemelkedett az, amelyet Morandini Dénes, a Kaliforniai egyetem magyar származású matematika-előadója tartott az Einstein-féle relativitásról.

– október 13.: Bécs: *Dr. Einstein professzor* ma délelőtt ide érkezett, hogy az exakt tudományok külföldi tudósai által tartandó előadások rendezésére alakult bizottság meghívására előadást tartson a relativitás-elmélet jelenlegi állásáról.

1932**Cikkek**

Klimatológia és a relativitás elmélete. = Debreceni Szemle 6 (1932) No. 8. p. 312.

NÉMETH Andor: *Új irányok a világirodalomban. Nyugat-konferencia.* = Nyugat 25 (1932) II. No. 23. pp. 524–528.

SZÁSZ Ferenc: *Einstein és a napfogyatkozás.* = Pásztortűz 18 (1932) No. 16. pp. 252–253.

Újsághírek

[*Einstein Albert tanár úr tehát csakugyan nem telepedhetik meg az Egyesült Államokban?*] = Népszava 60 (1932) No. 263. (dec. 3.) p. 5.

Einstein kapott amerikai vízumot, mert nem többnejű s nem tervez merényletet az elnök ellen. = Az Est 23 (1932) No. 277. (dec. 10.) p. 4.

Az MTI által kiadott híryanagból

- március 14.: *Einstein tanár Californiában* megismerkedett Miss Gene Bennis világhírű médiummal, kit Sir Arthur Conan Doyle, a spiritizmus főapostola, a „világ nyolcadik csodájának” nevezett. Einstein, ki mindeddig a legélesebben tagadta a szellemvilág létezését, korlátlan bámulattal nyilatkozott a médiumról, aki, úgymond, olyan dolgokat mondott neki, amiket senki a világon nem tudhatott, kitalálta legtökéletesebb terveit és kísérleteit, és bebizonyította, hogy olyan képességekkel rendelkezik, amelyekre ő, a tudós, nem talál semmiféle magyarázatot.
- – október 11.: *A Princetonban* a jövő ősszel megnyíló tudományos intézet matematikai főiskolájának igazgatójává Einsteint nevezték ki, aki a főiskolán matematikát és fizikát fog előadni.

1933

Könyvek, könyvrészletek

CSÁVOSSY Elemér: *Relativitás.* In: Katolikus Lexikon. 4. köt. Bp., 1933. Magyar Kultúra. p. 79.

MIKOLA Sándor: *A relativitáselméletről.* In: Mikola Sándor: *A fizika gondolatvilága.* Bp., 1933. pp. 229–252.

Cikkek

A. V.: *Beszélgetés Einsteinnel [sic!] belga száműzetésében.* „A tudomány utazó ügynöke vagyok” – mondja. = Pesti Napló 84 (1933) No. 131. (jún. 11.) p. 38.

Beszélgetés Einsteinnel [sic!], a huszadik század Newtonjával. = Népszava 61 (1933) No. 230. (okt. 8.) p. 12.

BABITS Mihály: *Könyvről könyvre.* = Nyugat 26 (1933) II. No. 15–16. pp. 162–164.[Eddington könyvéről.]

LÓRÁNT Mihály: *A világegyetem terjeszkedik! Einstein „világűr-görbületi” teóriája uralja az egész mai tudományos asztronómiai kutatást.* = Pesti Napló 84 (1933) márc. 19. p. 38.

RÉVÉSZ Gyula: *A dialektikus relativitás.* = Korunk 8 (1933) No. 3.

SZÉKELY Béla: *Einstein és Freud. A két tudós levélváltása a háború kitörésének megakadályozásáról.* = Ujság 9 (1933) ápr. 14. p. 5.

VÖRÖS Cyrill: *Végtelen tér a relativitástanban. (Függelék: A tetraéder térfogata a Bolyai-féle geometriában.)* = Szent István Akadémia Értesítője 18 (1933) pp. 57–59. és klny.

Újsághírek

Einstein Amerika „hazafias” asszonyairól. = Népszava 61 (1933) No. 1. (jan. 1.) p. 4.

[*Einstein ötletes válasza...*] = Literatura 8 (1933) No. 1. p. 4.

Einstejn [sic!] hitvallásának nyolc pontja. = Pesti Napló 84 (1933) febr. 5.

Einstein lemond porosz állampolgárságról. = Népszava 61 (1933) No. 73. (márc. 30.) p. 6.

Senor Einstein. = Az Est 24 (1933) No. 86. (ápr. 16.) p. 8.

Einstein – francia akadémikus. = Magyar Hirlap 43 (1933) No. 143. (jún. 27.) p. 7.

Az MTI által kiadott híryanagból

– április 10.: *A spanyol közoktatásügyi minisztérium közli*, hogy Einstein tanár elfogadta a spanyol kormánynak ajánlatát, és az egyik spanyol egyetemen, mint rendes tanár előadásokat fog tartani. Egyúttal folytatja tudományos munkáját.

– április 12.: *Párizs: A képviselőház ma esti ülésén de Monzie közoktatásügyi miniszter törvényjavallatot terjesztett elő*, amelynek értelmében a College de France-on Einstein részére fizikai tanszéket állítanak fel. A képviselőház a javaslatot hosszan tartó egyhangú tetszésnyilvánítással fogadta.

– május 4.: *Einstein a brüsszeli egyetemen megkezdte előadásait.* A hallgatóság között több neves belga tudós volt jelen.

– június 26.: *A Francia Tudományos Akadémia ma délután az elhunyt Michelson helyébe titkos szavazással külföldi tagjai közé választotta Einstein tanárt.*

– október 9.: *Einstein a régóta bejelentett beszédét nagy apparátussal és demonstratív külsőségek mellett tartotta meg az Albert-Hallban, az egyéni szabadság és a kultúráról.*

1934

Könyvek, könyvrészletek

MÓD Aladár: *Az anyagi létezés tér-idős szerkezete.* In: MÓD Aladár: *Materialista lételmélet.* (Vázlat). Bp., 1934. Phönix. pp. 21–39.

SZENTKUTHY Miklós: *Erósz és Einstein-idill...* In: Szentkuthy Miklós: *Prae.* Bp., 1934. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. p. 132.

Cikkek

Einstein és Freud levélváltása. = Szabad Írás 1 (1934) pp. 4–6.

Hogyan látom a világot. Einstein Albert könyve. = Ujság 10 (1934) máj. 20. p. 28. [Recenzió.]

NEUFELD Béla: *A háború lélektani problémája.* = Korunk 9 (1934) No. 10. pp. 707–713.
[Az Einstein–Freud levelezésről.]

JESZENSZKY Erik: *Mechanikai, fizikai és dialektikai törvények.* = Korunk 9 (1934) No. 12.
pp. 937–942.

SZÉLL Kálmán: *A többatomú gázok statisztikája.* = Matematikai és Természettudományi
Értesítő 50 (1934) pp. 241–250.

VÉSZI Margit: *Egy nap Princetonban, világhírű matematikusok új otthonában. Ebéd Einstein tanár házában, látogatás Neumann Jánosnál, a kiváló magyar tudósnál; tea Weyl Hermannál, az új térszemlélet megalkotójánál, Kármán Tódor társaságában, aki Amerika két „Repüléstudományi Intézetének” vezetője.* = Pesti Napló 85 (1934) márc. 11. p. 16.

Újsághírek

Az Einstein-elmélet megdőlt? = Az Est 25 (1934) No. 157. júl. 14. p. 15.

Egy francia tudós állítólag megdöntötte Einstein relativitási elméletét. Magyar szakkörökben kétkedéssel fogadják a felfedezés hírért. = Magyar Hírlap 44 (1934) No. 157. (júl. 14.) p. 6.

Fizika és politika. = Népszava 62 (1934) No. 156. (júl. 14.) p. 9.

Megbukott Einstein elmélete – mondja egy francia. = Magyarország 41 (1934) No. 157. (júl. 14.) p. 9.

Az Einstein-elmélet lomtárba kerül? = Az Est 25 (1934) No. 162. júl. 19. p. 4.

Az MTI által kiadott híryanagból

– február 16.: *A Rengo Iroda jelenti Tokióból:* Az a tudományos bizottság, amely Losop szigeten megfigyelte a teljes napfogyatkozást, most eljuttatta jelentését a japán Közoktatásügyi minisztériumhoz. Három fényképfelvétel megerősíti az Einstein-elmélet helyességét. Johnson amerikai csillagász kijelentette, hogy a megfigyelések a lehető legkedvezőbb légköri viszonyok között történtek.

– december 29.: *Einstein tanár,* az amerikai tudományos szövetség pittsburgi értekezletén tartott feltűnést keltő előadásában olyan elméleteket ismertetett, amelyek megdönteni látszanak korábbi tanítását a relativitásról és a tér határoltóságáról. Kijelentése szerint lehetséges, hogy a világegyetem mégis végtelen, azaz nem szétpattanó, hanem olyan buborék, amelynek nincsenek határfalai.

1935

Könyvek, könyvrészek

CZENTHE Béla: *A negyedik dimenzió. A természettudományos szemlélet ismeretkritikai elemzése.* Bp., 1935. Neszt ny. 20 p.

HAMPEL László: *Relativitáselméleti vizsgálatok.* Bp., 1935. Buzárovits ny. 15 p.

Cikkek

EINSTEIN, Albert: *Hogyan látom a világot.* = Búvár 1 (1935) No. 2. p. 142. [Recenzió.]

EINSTEIN, Albert: *Hogyan látom a világot.* = Literatura 10 (1935) No. 6. p. 96. [Recenzió.]

FEJTŐ Ferenc: *Hogyan látja Einstein a világot?* = Szocializmus 30 (1935) pp. 357–361. [Recenzió.]

KEMÉNY Gábor: *Einstein világszemlélete.* = Századunk 10 (1935) pp. 142–144. [Recenzió.]

MÓD Aladár: *Einstein világnézete.* = Gondolat 1 (1935) No. 2. pp. 154–157. [Recenzió.]

ÉRDY Lajos: *A természettudományos világfelfogás válsága.* = Századunk 10 (1935) No. 4–5. pp. 150–162.

NAGY Lajos: *A hónap tükre. A világegyetemnek nincsenek határfalai?* = Tükör 3 (1935) No. 2. pp. 10–11.

RENNER János: *Kísérleti vizsgálatok a tömegvonzás és a tehetetlenség arányosságáról.* = Matematikai és Természettudományi Értesítő 53 (1935) pp. 542–570.

SZERB György [GYÖRGY Mátyás]: *Einstein felfogása a vallásról. (Einstein vilásképe I.)* = Korunk 10 (1935) pp. 398–403.

SZERB György [GYÖRGY Mátyás]: *Einstein pacifizmusa. (Einstein vilásképe II.)* = Korunk 10 (1935) pp. 463–468.

SZERB György [GYÖRGY Mátyás]: *Einstein és a tudományos elmélet. I–II.* = Korunk 10 (1935) pp. 760–768, 937–946.

TAMKÓ-SIRATÓ Károly: *A Planizmus bevezetése az Einstein–Minkowski-féle tér-idő elmélet alapján.* Paris, 1935. 30 p. – Előtanulmány a Dimenzionista Manifesztum első kiadásához (Paris, 1936). – Lásd újabban: *A Dimenzionista manifesztum története. A dimenzionizmus (nemeuklideszi művészetek) I. albuma. A szöveget gond. és a jegyzeteket írta: Klaniczay Júlia, utószó: L. Simon László.* Bp., 2010. Artpool. 197 p.

Újsághírek

Einstein új elmélete a relativitásról. = Pesti Hírlap 57 (1935) No. 155. (júl. 11.) p. 13.

Einstein új tétele az atomtüneményekről. = Népszava 63 (1935) No. 155. (júl. 11.) p. 8.

1936

Könyv, könyvrészlet

DOSTLER Gábor: *Relativitás és egy zenei határjelenség.* Bp., 1936. A szerző kiad. Budapesti Hírlap ny. 16 p.

Cikkek

NAGY Endre: *Einstein világnézete. I–III. (Könyvismertetés).* = Ujság 12 (1936) No. 198. (aug. 30.) p. 13.; No. 204. (szept. 6.) p. 29.; No. 209. (szept. 13.) p. 29. [A. Einstein: Hogyan látom a világot? c. kötetéről.]

SZEMLÉR Ferenc, ifj.: *A költő és a világegyetem.* = Nyugat 29 (1936) II. No. 9. pp. 165–176.

Újsághírek

Itt a „német” és a „zsidó” fizika. A Nobeldíjas [sic!] Lenard professzor különös eszméi új műve előszavában – Roham Einstein ellen. = Magyarország 43 (1936) No. 28. (febr. 4.) p. 2.

Százezerdolláros [sic!] rádióajánlatot utasított vissza Einstein. = Esti Kurir 14 (1936) No. 258. (nov. 10.) p. 9.

1937

Könyv, könyvrészlet

FARAGÓ László: *A modern fizikai világkép és az ember.* Bp., 1937. Egy. ny. 44 p. (Filozófiai értekezések 8.)

KÖHLER Gusztáv: *Archimedestől Einsteinig. A modern fizika alapjai.* Bp., 1937. Kronos. 47 p. (Kronos könyvek 9.)

Cikkek

[Ifj. TANKÓ Béla]: *Einstein világképe.* = Debreczeni Független Újság, 1937. márc. 25.

ERNST Ottó: *Einstein. (Kortársak, akiket ismerni kell XXVI.)* = Ujság 13 (1937) nov. 28. p. 29.

FARAGÓ László: *A modern fizikai világkép és az ember.* = Athenæum 23 (1937) pp. 87–128. – *Ezen belül: A relativitástan és kvantumelmélet alapgondolatai.*

Újsághírek

Einstein, a princetoni varázsló eddig 72 találmányt fejezett be Amerikában. = Az Est 28 (1937) No. 79. (ápr. 9.) p. 7.

Einstein 72 találmányt szabadalmaztatott Amerikában. = Népszava 65 (1937) ápr. 9. p. 5.

Einsteinnél, Princetonban. Hogyan él és dolgozik a nagy tudós? Egyik legújabb találmánya gyökeresen megváltoztatja a fényképezés és mozi technikáját. = Pesti Napló 88 (1937) jún. 27. p. 35

[*A zsidó Einstein...*]. = Esti Kurir 15 (1937) No. 261. (nov. 17.) p. 9.

1938

Cikkek

DÉSI Frigyes: *A modern fizikai világkép és az ember. Faragó László természetfilozófiai tanulmányához.* = Apollo 4 (1938) No. 1–2. pp. 93–96.

Einstein, a világ legnagyobb élő matematikusának meszeszerűen érdekes és furcsa élete. = Tolnai Világlapja 40 (1938) No. 35. pp. 12–13.

SZÉNÁSY [SZÉNÁSSY] Barna: *A modern fizika bölcséleti vonatkozásai.* = Magyar Kultúra 25 (1938) pp. 19–21.

SZEPESI Zoltán: *Százöt éves a Brown-féle mozgás.* = Búvár 4 (1938) No. 5. p. 397.

Újsághírek

Einstein lekészül a tenger fenekére. = Az Est 29 (1938) No. 8. (jan. 12.) p. 8.

Einstein forradalmasítja a filmipart. Amerika legnépszerűbb embere a Princetonban élő nagy német tudós. = Magyarország 45 (1938) No. 31. (febr. 9.) p. 9.

Einstein új könyve. = Népszava 66 (1938) No. 68. (márc. 25.) p. 5.

Albert Einstein könyvet írt a fizika történetéről. = Az Est 29 (1938) No. 74. (ápr. 2.) p. 8.

Támadás Einstein elmélete ellen. = Az Est 29 (1938) No. 80. (ápr. 9.) p. 9.

1939

Könyvek, könyvrészletek

FARAGÓ László: *A modern természettudomány világképe.* Bp., 1939. Egy. ny. 26 p. (Filozófiai értekezések 10.)

SZILÁGYI Zoltán: *A világmindenségről. „Fizika”. I–II.* Bp., [1939]. A szerző kiad. 112, 120 p.

Cikkek

FARAGÓ László: *A modern természettudomány világképe. A M. Filozófiai Társaság vitáulése 1939. január hó 12-én.* = Athenæum 25 (1939) pp. 94–100. [Mikola Sándor, Dési Frigyes, Pozsonyi Frigyes, Ortway Rudolf, Bay Zoltán, Bárány Brandenstein Béla hozzászólásával.]

JUHÁSZ Vilmos: *Egyház és szabadság.* = Ujság 15 (1939) No. 285. (dec. 16.) p. 4.

REÖK Iván: *A fizikai világkép változása.* = Katholikus Szemle 53 (1939) pp. 619–626.

TÁPAY-SZABÓ László: *Einstein – közelről.* = Ujság 15 (1939) No. 286. (dec. 17.) p. 6.

Újsághírek

Einstein új világraszóló felfedezése. = Az Est 30 (1939) No. 65. (márc. 19.) p. 14.

1940

Könyvek, könyvrészletek

ÉRDY Lajos: *Newtontól Einsteinig.* In: *A természet titkai. Fölfedező séták a természetben.* Bp., 1940. Szociáldemokrata Párt. pp. 101–110.

NÉMETH László: *Az Einstein-elmélet*. In: Németh László: *A minőség forradalma*. 2. köt. Bp., 1940. Magyar Élet. pp. 106–110.

RÉVÉSZ Gyula: *Einstein. A relativitás születése*. Oradea [Nagyvárad], [1940]. Zsidó Nemzeti Szövetség Oradeai helyi csoportjának kulturbizottsága. 64 p.

Cikkek

HERSKOVITS Fábán: *Relativitás és zsidóság*. = *Mult és Jövő* 30 (1940) p. 155.

REÖK Iván: *Az új fizikai világbé és a modern orvostudomány*. = *Apollo* 6 (1940) pp. 14–19.

SELÉNYI Pál: *Tehetetlen és nehézkező tömeg*. = *Természettudományi Közölny* 72 (1940) Pótfüzet. pp. 118–121.

Az MTI által kiadott híryanagból

- november 9.: *A szovjet tudósok egész légiója készülődik a jövő évi teljes napfogyatkozás megfigyelésére*. Az expedíciók egyik fontos feladata az Einstein-féle relativitási elmélet felülvizsgálása lesz

1941

Könyvek, könyvrészek

GALAMB Ödön: *Makói évek. Függelék: József Attila válogatott, kiadatlan verse[i]*. (Radnóti Miklós jegyzetével). Bp., 1941. Cserépfalvi. p. 9, 65. (József Attila élete nyomában 1.) – *A relativitáselméletről is*.

Relativitás-elmélet. In: *Uj idők lexikona*. 21. köt. Bp., 1941. pp. 5245–5246.

Újsághírek

A Merkur bolygó nem jelent meg Einstein randevuján. Összeomlással fenyeget a relativitás híres elmélete. = *Magyarország* 48 (1941) No. 4. (jan. 7.) p. 4.

Einstein relativitás-elméletét újból ellenőrzi egy szovjetexpedíció [sic!]. Nagyobb-e a valóságos fényelhajlás, mint amennyinek Einstein elméletileg kiszámította? = *Magyar Nemzet* 4 (1941) No. 14. (jan. 18.) p. 6.

1942

Könyv, könyvrészlet

SÁNDOR Pál: *Einstein*. In: Sándor Pál: *Filozófiai lexikon*. Bp., [1942]. Faust. pp. 278–280.

Cikk

BESZE László: *A Brown-féle mozgás*. = *Búvár* 8 (1942) No. 8. p. 318.

BUZÁGH Aladár: *A szuszpenziók belső surlódásáról*. = *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 61 (1942) pp. 89–121.

CSÁSZÁR Elemér: *A fekete sugárzás törvényei. 1–2*. = *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* 61 (1942) pp. 496–516. és klny.: Bp., 1943. 22 p.

KLATT Román: *Visszaemlékezés Lénárd professzor pozsonyi diákéveire.* = Magyar Hírlap [Pozsony] 2 (1942) No. 154. (jún. 11.) p. 6.

1943

Könyvek, könyvrészek

KECSKÉS Pál: *A modern természettudomány és a filozófia.* In: Kecskés Pál: A bölcsélet története főbb vonásaiban. 2. átdolg. kiad. Bp., 1943. pp. 515–520.

KOCZKÁS Gyula: *Einstein új világa.* In: Koczás Gyula: Örök törvények. A fizika regénye. Bp., 1943. Béta. pp. 36–44. (2. kiad.: Bp., 1947.)

NOVOBÁTZKY Károly: *Relativitás.* Bp., 1943. Magyar Szemle Társaság. 76 p. (Kincsestár 86.)

Cikk

HORVÁTH Zoltán: *Miként született a relativitás elmélete?* = Búvár 9 (1943) No. 11. pp. 401–404.

MIKOLA Sándor: *Az időfogalom kialakulásáról és fizikai jelentéséről.* = Matematikai és Természettudományi Értesítő 62 (1943) pp. 367–383.

1944

Az MTI által kiadott híryanagból

– május 18.: *Washington: 44 állam 1700 egyetemi tanára kérvényt írt és küldött a Fehér Házba.* Ebben arra kéri Roosevelt elnököt, vesse latba befolyását azért, hogy Palesztina kapuit megnyissák a zsidók előtt. A kérvényhez az előszót Dr. Albert Einstein írta.

1945

Könyv, könyvrészlet

ANTAL Gábor: *Einstein a humanista.* Bp., 1945. Dante. 64 p. (Dante új könyvtár)

Einstein által írt, magyar nyelvre lefordított és megjelentetett publikációk 1905–1945

EINSTEIN, Albert: *A különös és általános relativitás tana.* Ford.: Mende Jenő. = Természettudományi Közlöny Pótf. 51 (1919) pp. 1–19. [Kivonat Einstein 1917-ben megjelent munkájából.] és klny.: Albert Einstein: A különös és általános relativitás tana. Bp., 1920. Pesti Lloyd-Társ. 18 p.

EINSTEIN: *A különleges és az általános relativitás elmélete. A nagyközönség számára.* Ford.: Vámos Ferenc. Bp., 1921. 94 p. (A Pantheon ismerettára) – *Még 1921-ben 2. változatlan kiadásban is megjelent.*

EINSTEIN: *A különleges és az általános relativitás elmélete. A nagyközönség számára.* Ford.: Vámos Ferenc. 3. átdolg. kiad. Bp., 1922. 94 p. (A Pantheon ismerettára)

EINSTEIN, Albert: *Az éter és a viszonylagosság tana.* Ford.: Mende Jenő. = Természettudományi Közlöny Pótf. 54 (1922) pp. 36–41. – *Einstein ezt a beszédét 1920. máj. 5-én tervezte megtartani, de csak okt. 27-én tarotta meg.*

Einstein Newtonról. = Korunk 2 (1927) No. 6. pp. 449–453.

Politikai hitvallásom. Az igazi lefegyverzés. A Pesti Napló számára írta: Albert Einstein. = Pesti Napló 82 (1931) dec. 25. p. 41.

EINSTEIN Albert: *Tudomány és civilizáció.* A londoni nagygyűlésen tartott előadás. Angolból ford.: Feuerstein Emil (London). = Mult és Jövő 23 (1933) p. 311.

EINSTEIN, Albert: *Hogyan látom a világot.* Ford.: Szécsi Ferenc, a tudományos rész fordítását átnézte Somogyi Mihály. Bp., 1935. Faust Könyvkiadó. 217 p. (Másik kiadása: Lugo, 1935. Kirjat Széfer. 217 p. [Nyomt.: Nagy Károly és Társai Grafikai Műintézete, Debrecen])

Prof. EINSTEIN: *Az „asszimiláció” tévedései Németországban.* = Mult és Jövő 25 (1935) p. 260.

Einstein professzor beszéde Reinhardthoz, aki Werfel új darabját rendezi Newyorkban. [sic!] = Pesti Napló 89 (1938) aug. 8.

Albert EINSTEIN: *A héber egyetem a zsidó méltóság forrása.* = Mult és Jövő 28 (1938) p. 261.

EINSTEIN, Albert: *Mivel tartozunk a cionizmusnak?* A nagy zsidó tudós 1938. április 17-i, a New York-i Hotel Commodore-ban rendezett „harmadik” széderen tartott beszéde. Angol gyorsírói jegyzetek nyomán fordította: Dr. Feuerstein Emil (Tel-Aviv). = Mult és Jövő 28 (1938) p. 182.

Albert EINSTEIN: *Mein Weltbild című könyvéből.* In: Magyar Zsidók Naptára. Bp., 1942–5702. OMIKE. pp. 166–167.

Összefoglaló:

A 20. században a fizikai elismerések közül Einstein megállapításait kísérte a legnagyobb figyelem, különös tekintettel speciális relativitáselméletére (1905) és általános relativitáselméletére (1915–16), valamint a fotoelektromos effektusra (1905) és a Brown-mozgásra (1905), utóbbiak magyarázatáért Nobel-díjat is kapott. Magyarországon számos publikáció jelent meg Einsteinhez kapcsolódóan, egy részüket természettudományi kutatók, fizikatanárok, más részüket pedig a filozófia iránt érdeklődő szakemberek, illetve szépírók vetették papírra, s természetesen jó néhány újságírói interjú is készült vele, magyar újságírók jóvoltából. Einstein zsidóságához kapcsolódóan is több publikáció látott napvilágot.

Bibliográfiai összeállításunk az 1907 és 1945 közötti időszakban született, magyar szerzők által megjelentetett publikációkat veszi sorra, továbbá közreadjuk a Magyar Távirati Iroda által a sajtó képviselőihez eljuttatott, Einsteinre vonatkozó híryanagból készített válogatásunkat. Ezeknek a híreknek egy része az akkori napilapokban megjelent; a bibliográfia az utóbbi újságcikkek visszakeresésével bővíthető. Bibliográfiánk több éves kutatómunka eredményeként született, amelynek során több olyan periodikát is feldolgoztunk, amelyek eddig elkerülték az Einstein-kutatók figyelmét, köztük említendő a kolozsvári Uj Kelet, a bécsi Diogenes és a budapesti Nyugat.

A felsorolt publikációk egy részét újraközöltük korábbi kötetünkben: Gazda István (szerk.): Einstein és a magyarok. Bp., 2004. Akadémiai Kiadó. 733 old. (Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára 38.) Ebben a munkában az Einsteinról publikálók többségével kapcsolatban életrajzi adatokat is közreadtunk.
